

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912. Andra kammaren. Nr 36.

Fredagen den 26 april.

Kl. 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 20 innevarande april förda protokollen.

§ 2.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse till Konungen, nr 78, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af vissa delar af ön Björkö i Mälaren.

§ 3.

Upplästes två till kammaren inkomna sjukbetyg, så lydande:

Att ledamoten af Riksdagens Andra kammare A. Fr. Janson på grund af sjukdom (ulcus ventriculi) är i behof af ledighet under 6 veckor, intygar på heder och samvete.

Stockholm den 26 april 1912.

John Sjöqvist,
med. doktor.

Att ledamoten af Riksdagens Andra kammare E. A. Leksell till följd af höggradig nervsvaghet är oförmögen att tills vidare delta i riksdagsarbetet, intygas härmed.

Stockholm den 26 april 1912.

E. F. Hellberg,
leg. läkare.

§ 4.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet Petersson, som anförde: Den 16 nästlidne mars har herr E. K. Palmstierna

Andra kammarens protokoll 1912 Nr 36.

*Svar å
interpellation.*

Svar å
interpellation.
(Forts.)

erhållit kammarens medgifvande att till mig framställa följande
spörsmål:

»Ämnar herr statsrådet med anledning af kammarkollegii
utlåtande den 28 april 1911 och svenska stadsförbundets skrifvelse
till Kungl. Maj:t den 2 december 1911 inom den närmaste tiden
vidtaga några åtgärder i syfte att hindra den dubbelbeskattning,
köpingar och municipalsamhällen med hänsyn till väghållnings-
besvärets utgörande på landet äro underkastade?»

Vid besvarandet af detta spörsmål vill jag först erinra om
och meddela följande:

Genom underdåniga skrivelser gjorde dels Kungl. Maj:ts
befallningshafvande i Jönköpings län den 8 maj 1908 och dels
styrelsen för svenska stadsförbundet den 11 februari 1909 fram-
ställningar i syfte hufvudsakligen att invånare i köpingar och
municipalsamhällen måtte vinna minskning eller befrielse med
afseende å skyldigheten att deltaga i det allmänna väghållnings-
besväret på landet.

Stadsförbundets styrelse, hvars framställning var af mera
vidtgående omfattning, sökte härvid göra gällande, att invånarna
i nämnda samhällen nu vore underkastade en orättvis och tyngande
dubbelbeskattning därigenom, att de å ena sidan hade att deltaga
i det allmänna vägunderhållet på landet och å andra sidan måste
vidkännas dryga kostnader för sitt gatuväsen. Denna dubbel-
beskattning tedde sig enligt styrelsens mening särskildt upprörande,
där samhällena, på grund af 30 § stadsplanelagen, fått öfvertaga
underhållet af allmänna vägar, som ingått i gatumark, då näm-
ligen samhällena icke ägde åtnjuta någon godtgörelse härför af
motsvarande väghållningsdistrikt, medan däremot dessa vägkassor
finge på grund af 17 § väglagen uppbära ersättning af veder-
börande väghållare, som i följd af berörda öfvertagande unnit
befrielse från sitt vägunderhåll. Till rättelse i dessa missförhål-
landen hemställde styrelsen i första rummet, att Kungl. Maj:t
måtte gå i författning om sådan ändring i väglagen, att köpingar
och municipalsamhällen, där lagen om stadsplan och tomtindelning
ägde tillämpning, måtte urskiljas ur väghållningsdistrikten och i
afseende å väghållningsbesväret likställas med städerna. Om
detta förslag icke ansåges böra föranleda någon åtgärd, hemställdes
i andra rummet om vidtagande af sådan ändring i väglagen, att
vägskatten från dylika köpingar och municipalsamhällen måtte få
användas till underhåll af samhällets gator och blott eventuellt
öfverskott skola redovisas till vägkassan.

Som ett provisorium i afvaktan på frågans slutliga lösning
i enlighet med någotdera af nämnda alternativ föreslogs därjämte
en sådan lagändring, att den ersättning, som enligt 17 § väglagen
skulle utgå till vägkassan från fastighet, hvars vägloft öfvertagits
till underhåll af köping eller municipalsamhälle, i stället måtte
tillfalla vederbörande samhälle; att därest, till följd af ny väg-

delning inom distriktet, dylik ersättning upphörde att utgå till vägkassan, motsvarande godtgörelse likväl fortfarande måtte lämnas samhället från distriktets vägkassa, samt att jämväl till samhället måtte af vägkassan utbetalas ersättning för vinterväghållning å öfvertagna vägar.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

I ärendet afgaf kammarkollegium den 28 april 1911 utlåtande, hvilket sedermera utgått i tryck. Kollegium fann sig därvid af anförda skäl, i främsta rummet på den grund, att en allmän utbrytning af samhällena från motsvarande distrikt kunde befaras skola just för åtskilliga af de redan förut betungade distrikten förorsaka en afsevärd ökning i väghållningsbördans tyngd, icke kunna förorda en sådan allmän utbrytning utan ansåg sig böra stanna vid en mindre vidtgående anordning. I detta afseende föreslog kollegium införande i lagstiftningen af bestämmelser åsyftande, *antingen* att köping eller municipalsamhälle, där stadsplanelagen tillämpas, måtte kunna efter öfverenskommelse eller Kungl. Maj:ts pröfning i hvarje särskildt fall få utbrytas ur väghållningsdistriktet, *eller*, alternativt, att dylikt samhälle måtte berättigas att såsom bidrag till sina gatukostnader af distriktets vägkassa erhålla visst årligt belopp, som ej utan distriktets medgifvande finge öfverstiga viss kvotdel, vare sig af vägs-katten från samhället eller af samhällets uppskattade gatukostnader. Vidare föreslog kollegium uttryckligt stadgande, att samhälle, som *icke* utbrutits från väghållningsdistrikt, skulle för underhåll af väg, hvilken jämlikt stadsplanelagen öfvertagits till underhåll såsom gata, uppbära ersättning af vägkassan beräknad efter gatans underhållskostnad såsom väg sommar- och vintertid.

Enligt motiveringen till interpellationen synes denna icke afse sistberörda förslag, utan blott de två förstnämnda alternativa förslagen.

Den 29 september 1911 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för finansdepartementet att tillkalla sakkunniga personer för att verkställa utredning angående de åtgärder, som kunde finnas nödiga för åvägabringande af en jämnare fördelning af väghållningsbesväret samt utarbete det förslag till förändringar i gällande väglag m. m., hvartill ifrågavarande utredning kunde föranleda, äfvensom i samband därmed underkasta berörda lagstiftning revision jämväl i vissa andra afseenden. Härvid skulle, enligt hvad stadsrådsprotokollet utvisar, jämväl behandlas, bland annat, frågan angående köpingars och municipalsamhällets väghållningsskyldighet. Med anledning häraf hafva handlingarna i nu ifrågavarande ärende öfverlämnats till de sakkunniga för att tagas i öfvervägande vid afgifvandet af det infordrade förslaget.

Den 22 december 1911 inkom till finansdepartementet den 2 i samma månad dagtecknad skrifvelse från styrelsen för svenska stadsförbundet med anmälan, att förbundets kongress den 31 augusti samma år, med anledning af kammarkollegii förut

Svar å
interpellation.
(Forts.)

omförmälda utlåtande, beslutit uttala sig för bifall till det förslag om köpingars och municipalsamhällets utbrytning ur väghållningsdistrikten efter pröfning af hvarje särskildt fall, som i kammarkollegii utlåtande framställt.

Denna skrifvelse blef den 29 december 1911 öfverlämnad till bemälda sakkunniga.

De sakkunniga äro nu sysselsatta med grundläggande utredningar för fullgörande af sitt uppdrag. Detta är emellertid af stor omfattning och äfven delvis af särdeles invecklad beskaffenhet. Redan den till de sakkunniga hänskjutna hufvudfrågan, åstadkommande af jämnare fördelning af väghållningsbesväret, lär nämligen föranleda, att till grundlig utredning och pröfning upptages frågan om en mer eller mindre genomgripande omläggning af de grunder, på hvilka det nuvarande systemet för väghållning på landet är byggdt. I sådant afseende och i öfrigt vid sidan af nämnda hufvudfråga torde uppmärksamhet nu böra ägnas åt exempelvis de under senare år vid flera tillfällen i Riksdagen framlagda förslagen om öfverflyttande på staten af ytterligare någon större eller mindre del af väghållningsbesväret, om förändring af väghållningsdistriktens områden, hvarvid äfven frågan om köpingar och municipalsamhället kommer i betraktande, om ändradt sätt för utgörandet af vinterväghållningen samt om statsbidrag därtill, om ändringar i fråga om olika beskattningsföremåls bidragsskyldighet till väghållning, om väghållningens verkställande i ökad omfattning medelst entreprenad m. m.

Jag bör äfven nämna, att en väckt fråga om ett enhetligt ordnande af städernas väghållningsbesvär blifvit hänskjuten till de sakkunniga.

Det är på grund af alla dessa omständigheter ganska antagligt, att det förslag, som de sakkunniga framdeles komma att afgifva, skall åsyfta betydande förändringar i fråga om väghållningsbesväret och hvad därmed sammanhänger.

Den i interpellationen afsedda lagstiftningsfrågan är således nu föremål för ytterligare utredning i samband med många andra frågor, hvilka ej kunna undgå att utöfva inverkan på densamma och ganska sannolikt skola vid sin lösning bringa den i ett mer eller mindre förändradt läge.

Äfven om man medgifver, att starka skäl kunna tala för en reform i den af interpellanten önskade riktningen, torde det knappast kunna med fog påstås, att en sådan reform är mera angelägen än ordnandet af frågan i sin helhet om en bättre utjämning af väghållningsbesväret på landet.

Att under sådana förhållanden nu utbryta denna särskilda fråga och göra den till föremål för särskild provisorisk lagstiftning, synes i och för sig mindre lämpligt.

Jag håller därför före, att man äfven i nu förevarande hänseende bör afvakta resultatet af den pågående utredningen

samt de lagförslag, hvartill densamma kan från Kungl. Maj:ts sida föränleda.

Skar å
interpellation.
(Forts.)

Vidare yttrade

Herr Palmstierna: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för det välvilliga meddelandet. Emellertid antar jag, att herr statsrådet icke förväntar, att interpellanten skall uttrycka någon särskild glädje.

För att nu kammaren må kunna få en verklig inblick i hur frågan ligger och få samma uppfattning som interpellanten i frågan, nämligen att den beklagligtvis nu har kommit in i dödvatten, skall jag be att något få referera utvecklingens gång. Jag tror för öfrigt, att det kan vara rätt hälsosamt att göra detta, då vägfrågan tid efter annan kommer upp på grund af energiska ansträngningar, icke minst från en ärad representant på skånebänken.

Jag ber då först att få fästa kammarens uppmärksamhet på att, när det år 1891 först skapades den kommunala enhet, som heter väghållningsdistrikt, så lades hufvudbördan af vägunderhållsskyldigheten på jordbruksfastigheterna. Annan fastighet deltog endast i mindre utsträckning; inkomst af lön, arbete o. d. var alldeles fritagen. I köpingar och municipalsamhällen kunde man under dessa förhållanden naturligtvis icke känna väghållningsbesväret särskildt tungt. Och så får man komma ihåg, att municipalsamhällena skapades först 1897. För öfrigt var gatuväsendet i småsamhällena på den tiden ganska litet utveckladt. När man 1891 lade grunden till denna lagstiftning hade man icke samma kännning af förhållandena, som man nu kan ha.

Så kom emellertid år 1905, och då blef det en verklig omkastning såväl af principerna för som äfven angående utöfningen af väghållningsbesväret. Då lämnade man den gamla, goda *intressebeskattningens* grund och sökte sig fram medelst principen om skatt efter förmåga, som man trodde sig böra följa, och letade efter nya skatteobjekt. Detta är öfverhufvud hvad som var driffjädern i det hela. Annan fastighet får nu betala dubbelt mot förut, och man drar in allt slags inkomst i vägskafteskyldigheten.

Nu vill jag påpeka det faktum, att kammarkollegium uttalat en stark varning mot detta tillvägagångssätt. I stället för att man redan 1905 borde ha slagit in på den rationella vägen att åstadkomma en *utjämning*, skapade man nu bara *nya skatteobjekt*, hvarom kammarkollegium säger, att därigenom de *rika* väghållningsdistrikten blifva ännu *rikare*, utan att de *fattiga* väghållningsdistrikten komma i en mera gynnsam ställning.

Om man så tänker sig, huru den ekonomiska utvecklingen gått i vårt land, så har varningen äfven besannat sig. Med väg-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

hållningsdistrikten förhåller det sig ju så, att, om jordbruksfastigheterna tillväxa hastigare i värde än industriens och handels skatteföremål, så sjunker vägskatten till de senares förmån, och den brist, som på grund däraf möjligen uppkommer i vägkassan, får utdebiteras lika å alla vägfyrkar. Växer däremot — som ju vanligen är fallet framför allt i distrikt, där köpingar och municipalsamhällen äro belägna — handels och industriens vägfyrktal hastigare än jordbrukets, så förskjutes ställningen till jordbrukets förmån. Dess fastigheter ha att utgöra samma underhåll som förut, medan bidragen från »annan fastighet» och inkomst stiga. Om vi då se på, huru utvecklingen här gått, så finna vi, att antalet väghållningsdistrikt, som icke behöfva utdebitera vägskatt å jordbruksfastighet, stigit till 30 % 1908 mot 15 % år 1900. Samtidigt steg också öfverskottet i vägkassorna. År 1908 var det 30 stycken distrikt, år 1906 endast 25, som hade öfver 10,000 kronor. Stegringen in summa var från 800,000 till 1,600,000 kronor under dessa år.

Sedan måste vi komma ihåg, att med *stadsplanelagens* införande ha småsamhällena kommit i ett helt annat läge än förut. I stadsplanelagen är stadsgadt, att *allmän* väg, som ingår i gatumark, skall underhållas af dem, som, enligt hvad föreskrifvet är, ha att underhålla gatan. Detta har naturligtvis flerstädes medfört en högst väsentlig ökning i stadssamhällenas underhållsskyldigheter, utan att de därför fått någon som helst ersättning, ett förhållande, som ju är så mycket orättvisare, som vägkassorna genom upphörande af distriktens underhållsskyldighet för ifrågavarande vägdelar göra en direkt vinst. Vidare böra vi komma ihåg, att stadsplanelagen föreskrifver en viss *lösensskyldighet* för samhällena. Äfvenså skola samhällena svara för gatans *upplåtande för trafik* på viss i lagen föreskrifven tid och vidare för *underhållsskyldighet* m. m. dylikt. Här förekommer således på ifrågavarande område, förutom hvad municipalsamhällena för öfrigt få ikläda sig i skatteskyldighet för sina allmänna ekonomiska angelägenheter, en tyngande börda, som icke fanns före stadsplanelagens tillkomst.

Härmed har jag således sagt, att *dels* den nya väglagen, *dels* hela den ekonomiska utvecklingen i landet och *dels* stadsplanelagen ha till dessa småsamhällens nackdel förskjutit hela spörsmålet om väghållningsbesväret.

Hur betungande denna dubbla beskattning verkligen är, visar sig af en utredning i frågan. Det har sålunda kunnat ledas i bevis, att för 59 närmare undersökta samhällen gatukostnaderna i genomsnitt uppgått till 2,992 kronor före stadsplanelagens tillämpning, medan de efter densamma uppgå till 4,361 kronor. Vägskatten har i genomsnitt uppgått till 5,295 kronor. Detta är ju en dubbelbeskattning, som på vissa samhällen verkar alldeles förlamande. Mångenstädes har man icke råd ens att be-

kosta nödigt underhåll af gatorna. Jag vet exempel på ett samhälle, där man genom frivilligt arbete af sjömän på västkusten lyckats hålla gatorna något så när i skick, och på ett annat ställe har man genom att anordna basarer sökt insamla medel för att hålla gatorna i skapligt skick. Eljest hade icke dessa samhällen orkat med saken.

Nå, hvad skall man då göra under dessa förhållanden? Förneka dubbelbeskattningen kan man icke, och äfven herr statsrådet har i sitt anförande belyst, att här är verkligen en olägenhet af den allvarliga beskaffenhet, att en lindring måste komma till stånd. Då har nu Svenska stadsförbundets styrelse framkastat ett förslag: *en fullständig utbrytning af dessa småsamhällen ur väghållningsdistrikten*. Det är ju gifvet, att detta är den mest kraftiga och ingående operationen, och det är väl troligt, att från jordbruksidkarehåll det reses ett starkt motstånd emot detta, såvidt man icke efter närmare utredning i frågan finner saken ej ha de proportioner, som man kanske förmodar, att den har. Då vill jag för det första säga, att af samtliga väghållningsdistrikt, som ju uppgå till ett antal af närmare 400, är det endast 30 %, som beröras af denna fråga, och för det andra, att om man nu skulle göra en verklig utbrytning, så visar det sig, att antalet vägfyrkar på landsbygden endast skulle minskas med ungefär 10 %. Går man så vidare till de olika distrikten och ser efter för det tredje, huru vägs-katten skulle ställa sig, om det blefve en utbrytning, så finner man, att i *fem* distrikt skulle vägs-katten minskas, i *nio* distrikt skulle den förblifva ungefär densamma, och i öfriga 62 distrikt, som beröras här af, skulle man i genomsnitt få en *ökning* af endast 5 öre. Det är således sanneligen ingenting, som man kan rygga tillbaka så starkt för, som man kanske skulle vara benägen för att göra, när man icke har siffrorna upplagda på bordet.

Emellertid, detta spörsmål om en allmän utbrytning, som nog från dessa småsamhällens sida är ett enhälligt uppställt kraf, föreligger ju *nu* icke aktuellt, utan är det andra spörsmål, som blifvit upptagna. Och då ber jag att något närmare få ingå på dessa.

Saken är ju nämligen den, att man vill åtminstone trefva sig fram på en *provisorisk* väg, och därför har man lagt upp vissa alternativ. Ett alternativ är då det, att *från samhället inflytande vägs-katt i främsta rummet finge användas till gatuhållningen*, så att först därefter kvarstående öfverskott behöfde redovisas till vägs-kassan. Enligt verkställd beräkning för 57 samhällen utgjorde gatukostnaderna 4,495 kronor, medan samma samhällens vägs-katt i genomsnitt uppgick till 5,196 kronor. Sloge man in på detta alternativ, skulle således i hvarje fall till distriktets förmån kvarstå ungefär 700 kronor.

Äfven om man nu skulle anse, att detta alternativ icke är

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

lämpligt, vill jag dock påpeka en tredje väg, som jag icke tror någon här i denna kammare skulle kunna ha någonting att erinra emot. Det är ju nämligen på det viset, att med stadsplanelagens bestämmelser komma municipalsamhällena att gifva en fullständigt *extra* vinst till väghållningsdistrikten på grund af samhällenas skyldighet att svara för underhållet af *allmän* väg. Att man genom detta lagförslag skall bereda en *ytterligare förmån* för väghållningsdistrikten till nackdel för dessa dubbelbeskattade municipalsamhällen, torde väl ändå icke vara riktigt. Enligt genomsnitt för 92 samhällen utgjorde kostnaderna för underhållet af denna öfvertagna allmänna väg såsom gata 1,582 kronor, medan den ersättning samhället skulle erhålla därför icke ens uppgick till hälften häraf eller 723 kronor. Orättvisan i detta förfarande borde väl ligga fullständigt i öppen dag, synes det mig.

Nu har kammarkollegium, som herr statsrådet berört, ställt sig på den ståndpunkten, att på den stora utbrytningen kan man näppeligen gifva sig in, men kammarkollegium har för sin del ansett, att här bör man verkligen söka åstadkomma ett provisorium. Och till komplettering och i viss mån belysning af hvad herr statsrådet här anfört, skall jag be att för kammaren få uppläsa några rader ur kammarkollegii betänkande i frågan. Kammarkollegium säger på detta sätt: »Det synes ock kunna befaras, att frågans framförande med sådana dimensioner skulle komma att föranleda dess sammankoppling med ännu mera svårlösta frågor om mera omhvälfvande förändringar af vägväsendet — såsom en revision af bestämmelserna angående nämnda frihet, om statens öfvertagande af väghållet, eller eljest om en mera genomgripande utjämning af besväret — hvarigenom säkerligen skulle för lång tid undanskjutas, hvad som dock efter kollegii åsikt lämpligen kunde och borde i mindre omfattning åtgöras i den föreliggande framställningens allmänna syfte.» — Således, man bör icke genomföra en allmän utbrytning, men så rättvist är detta kraf, att man likväl icke bör sammankoppla frågan med hela spörsmålet om väghållningsbesvärets utgörande, utan dock åstadkomma försöksvis ett provisorium. Kammarkollegium står således på en *diametralt motsatt ståndpunkt mot herr statsrådet i denna fråga*, och kammarkollegium tolkar sannerligen, synes det mig, bättre än herr statsrådet dessa i bekymmer ställda, i småsamhällena boende människors uppfattning. Då kommer också kammarkollegium till den uppfattningen, att det icke kan vara förenligt med billig hänsyn till dessa samhällens ställning att afslå ett provisorium, utan att man bör söka sig fram till något sådant.

Och hvad kommer då kammarkollegium till för ståndpunkt? Jo, kammarkollegium vill, att i de fall då öfverenskommelse kan träffas mellan municipalsamhälle och väghållningsdistrikt, eller då

en utbrytning af samhällena eljest kan vara behöflig och efter pröfning af Kungl. Maj:t i hvarje särskildt fall visar sig lämpligt, så kan detta få äga rum. För det andra kan man välja det alternativet, att bidrag till gatukostnaderna skulle från distriktets väpkassa lämnas åt samhällena. Dessa båda alternativ, dessa båda förslag kunna utföras utan att sammankopplas med hela den stora frågan. När så är förhållandet, när kammarkollegium framlagt förslag i det afseendet, när det är en enbällig önskan från dessa småsamhällen, då kan jag icke annat än uttrycka ett mycket starkt beklagande af, att Kungl. Maj:t icke tagit hänsyn till denna sak utan fört ihop detta med det stora och vidt-utsväfvande spörsmålet om reformering af hela vårt väghållningsväsen.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Härom dagen beslöto vi ju ett bidrag till underlättande af de svårigheter, som norrlänningarna äro utsatta för. Denna kammare beslöt utdelande af 400,000 kronor efter särskildt uppgjorda regler. Skulle det måhända icke vara lämpligt, att samtidigt med att man där går fram på en provisorisk väg, man också här lättar, när reformen ligger färdig på bordet, och gifver dessa småsamhällen, som blifvit dubbelt betungade, någon hjälp? Jag kan för min del icke se annat, än att detta borde ha varit den riktiga vägen.

Här ligger också ett spörsmål före, som om några dagar kommer upp till behandling, nämligen frågan om en utjämning af den kommunala skattehördan i öfrigt. Emellertid vill jag redan nu för kammarens ledamöter påpeka det egendomliga förhållandet, att man äfven där alldeles har fränsett municipalsamhälle- nas prekära ställning. Municipalskatten skall nämligen icke ingå i det skattebelopp, som lägges till grund, när man skall beräkna, hur utjämningen skall försiggå. Man har, enligt mitt förmenande, i vår lagstiftning alltför litet beaktat den ställning, municipal- samhällena intaga i vårt samhälleliga lif, eller tänkt på, hvilken betydelse dessa små samhällen kunna ha för utvecklingen i hela landet. De borde i själfva verket blifva lagstiftningens sköte- barn. Vi skola se till, att dessa framtida städer från början så väl till sitt bebyggande som till sin ekonomi ledas fram under så lyckliga och så sunda former som är möjligt.

Nu kan jag naturligtvis, när frågan ligger på detta sätt och jag näppeligen har någon möjlighet att genom några kraft- åtgärder påverka Kungl. Maj:ts regering, endast uttala den för- hoppningen, att åtminstone denna stora fråga angående väghåll- ningsbesväret borde bearbetas på sådant sätt, att man om möjligt skulle kunna under arbetets gång utskilja spörsmålet hvad beträffar municipalsamhällena.

Jag förmodar, att efter mitt anförande här den ärade re- presentanten på skånebanken kommer att taga till orda. Då vill jag i förväg säga honom — jag känner ju hans gamla intresse

Svar å
interpellation.
(Forts.)

för denna sak liksom hans åsikter därvidlag — att här är det icke fråga om städernas millionärer, här är det inte fråga om dem, som bo vid Strandvägen och dylika, som herr Hamilton vid ett föregående tillfälle talade om, utan här är det *småfolket* i municipalsamhällena det gäller, det är deras intressen, det är deras synpunkter jag har velat göra mig till tolk för.

I detta anförande instämde herrar *Wallin, Källman, Bårg* i Katrineholm, *Carlson* i Herrljunga, *Uddenberg, Strid, Sävström, Edbom* och *Johanson* i Hvetlanda.

Herr Hamilton: Herr talman, mina herrar! Det svar, som chefen för jordbruksdepartementet nyss aflämnade, kommer säkerligen att väcka den allra största tillfredsställelse inom vida kretsar bland vårt folk. Ty det innebär, att vi inom icke alltför långt aflägsen framtid ha att vänta en utredning rörande den så förhatliga vägskatten och ett förslag, som kommer att lägga denna skatt på rättvisare grund, än som nu är förhållandet. Denna skatt är förhatlig, därför att den uppbäres allenast af 30 à 40 procent af landets skatteobjekt, medan däremot 60 à 70 procent af skatteobjekten äro fullständigt befriade från densamma, om man undantar deras andel i det lilla bidraget från statens sida. Det är naturligt, att köpingarna och municipalsamhällena önska bli befriade från skatten i fråga, och jag håller före, att det vore rättvist, om så kunde ske. Då de jämföra sig med dem ungefär likställda stadssamhällen, är det tydligt, att de anse det fullkomligt orättvist, att de, utom att få underhålla sina gator i likhet med städerna, tillika skola ha en vägskatt att utgöra. Jag tror, att vi alla också borde vara med om att lindra denna skatt för dem, men det vore väl olämpligt att lindra den genom, att lägga en ännu tyngre skatt på skatteobjekt, som äro ännu mindre bärkraftiga än dessa småsamhällen, jag menar en stor del af vår landsbygd.

Vi äro sålunda eniga, herr Palmstierna och jag, i denna fråga. Vi vilja båda två lindring åt municipalsamhällena i detta hänseende, men jag vill åstadkomma denna lindring genom att lägga större skatter på de mera förmögna samhällena och just på de samhällen, som han representerar — jag återupprepar ordet — på millionärernas. Och jag frågar de herrar, som för en stund sedan instämde med herr Palmstierna: på hvad sätt vilja ni få denna municipalsamhällellenas skatt lindrad? Vilja ni göra det genom att lägga tyngre bördor på de mindre bärkraftiga, på de små, fattiga landskommunerna eller på de stora rika stadskommunerna? Jag tror då, att herrarna, trots att ni instämde med herr Palmstierna, ifall ni tänka er in i saken, i stället skulle vilja instämma med mig, ty jag är öfvertygad om, att ni önska, att denna

skatt skall bäras af dem, som bäst kunna bära den, och icke af de svagaste.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr Palmstierna talade nyss om dubbelbeskattningen inom municipalsamhällena. Han har rätt uti, att sådan förekommer, men tror herr Palmstierna icke, att denna dubbelbeskattning också förekommer på landsbygden. Är icke underhållet där af en massa byvägar och enskilda vägar lika betungande som någonsin gatuunderhållet i municipalsamhällena? Om man gjorde en undersökning därvidlag, skulle man utan tvifvel finna, att landskommunerna i många fall äro mer betungade.

Jag delar också herr Palmstiernas uppfattning, att provisoriska åtgärder borde ha vidtagits, och jag har föreslagit en dylik åtgärd, nämligen att öka statsbidraget, men den gången, var, om jag icke mistager mig, herr Palmstierna emot mitt förslag. Hade han varit med på det, så hade kanske municipalsamhällena i närvarande stund icke haft så tunga skatter att bära för vägunderhållet, som de nu ha.

Jag skall be att för min del få hembära ett varmt tack till herr jordbruksministern för det svar, han afgifvit, och uttala en förhoppning, att det icke måtte dröja länge, innan det utlovade förslaget föreligger till Riksdagens pröfning, ett förslag, som skulle åstadkomma rättvisa med afseende på vägskatteförhållandena inom vårt land.

Med herr Hamilton förenade sig herrar *Engqvist, Törnblom, Bosson, Bengtsson* i Norup, *Larsson* i Klagstorp, *Pålsson, Karlson* i Västtomten, *Igel, Jonsson* i Hå, *Bäckström, Hellberg, Molin* i Dombäcksmark, *Jonsson* i Gumboda, *Wikström, Bogren, Andersson* i Milsmaden, *Olsson* i Åsen, *Olausson, Persson* i Tofta, *Danielsson* och *Mossberg*.

Herr Jönsson i Refvinge: Herr talman, mina herrar! Herr Palmstierna framhöll, att i denna sak skulle det icke gälla millionärerna, utan endast en del små fattiga municipalsamhällen ute på landsbygden, men jag vill med anledning af detta yttrande påpeka, att det just finnes en del millioninkomster, hvilka om man följde de riktlinjer, han här ville, att vi skulle följa, absolut skulle bli befriade från denna vägs katt, som då i stället blefve öfverflyttad på andra skuldror, som kanske vore vida mindre bärkraftiga. Jag tänker i det fallet närmast på flera af de skånska municipalsamhällena, som inom sin hank och stör ha ett sockerbruk. Ett dylikt sockerbruk har t. ex., kunna vi säga, 900,000 kronors årsinkomst, och det har för dessa 900,000 kronor 30,000 vägfyrkar. Nu är det väl ingen, som kan bestrida, att ingen industri finnes som vållar en sådan slitning på vägarna i Skåne som just sockerbruken, och befriar man nu dessa från vägs katt, d. v. s. om man befriar de municipalsamhällen, inom hvilka soc-

*Svar å
interpellation.*
(Forts.)

kerbruken äro belägna, från vägskatt, få naturligtvis vägfyrkarna i öfrigt utgöra den tunga, som då aflyftes från dessa municipalsamhällen. Då blir följden den, att de massor af inkomsttagare, som bo ute på landsbygden, ehuru icke inom municipalsamhällena, såsom skollärare, handlande, handtverkare o. s. v., fortfarande få betala sin vägskatt, ehuru de icke på långt när ha den nytta af att det finnes goda vägar som t. ex. sockerbruken. Det kan man icke alls påstå vara rättvist. Och därför tror jag, att man får skärskåda denna fråga från mer än en sida. Man får, när man skall reformera på detta område, ha klart för sig, att det kan hända, när man aflyfter en tunga från en samhällsklass, att man lägger den på en annan, som har vida mindre förmåga att bära densamma. Därför anser jag, att man bör afvakta den utredning i ärendet, som redan blifvit påbörjad, att vi böra vara herr statsrådet tacksamma för, att han är betänksam i denna fråga och icke går alltför brådstörtadt tillväga, när det gäller att befria municipalsamhällena från deras andel i vägtungan.

Herr *Ekman* instämde häruti.

Herr Wallin: Herr talman, mina herrar! Den ärade talaren på skånebänken förmodade, att om de, som instämde med herr Palmstierna, hade tänkt sig in i, hur väghållningsbesväret borde utgöras eller hur bördorna skulle komma att fördelas, skulle de måhända ha betänkt sig, innan de instämde med honom. Den ärade talaren utgick förmodligen då från den förutsättningen, att alla här ifrågavarande väghållningsdistrikt, skulle vara fattiga väghållningsdistrikt. Men så är ingalunda förhållandet, suarare består en hel del af dessa väghållningsdistrikt, inom hvilka municipalsamhällen äro belägna, af förmögna kommuner, men trots detta utdebiteras år från år afsevärda summor, och municipalsamhällellenas invånare få utgöra dryga skatter, som fonderas i de förmögna distriktens vägkassar, samtidigt som invånarna i municipalsamhällena icke ha råd att underhålla sina egna vägar och gator ordentligt.

Inom den valkrets, jag representerar, finnas tolf municipalsamhällen och sex köpingar med sammanlagdt öfver 46,000 invånare, till hufvudsaklig del bestående af fattiga arbetare, som flyttat ut från storstaden och byggt sig egna hem på sådana platser. Dessa bli oerhördt betungade af vägskatten, sådan den nu utgår. Det skulle icke alls vara någon orättvisa, utan tvärtom, och det skulle blifva en synnerligen betydelsefull lättnad för dessa fattiga egnahemsbyggare, om de blefve befriade från väghållningsbesväret, som för närvarande trycker dem så hårdt.

Herr Palmstierna: Jag skall först be att få svara min vän herr Jönsson i Refvinge.

Jag vill då säga, att hvad han yttrade om sockerbruken icke alls hade den åsyftade effekten, utan detta hans uttalande leder i själfva verket i bevis riktigheten af den uppfattning angående den kommunala beskattningen, som jag för min del hys. Man kan nämligen för det första icke ta exempel från ett municipalsambälle och öfverföra detta till den fråga, som nu behandlas, och som har afseende på en *jämförelse de olika kommunerna emellan*. Spörsmålet om beskattningen inom en kommun är en sak alldeles för sig, och jag vill säga, att jag delar den uppfattning, herr Jönsson i Refvinge därutinnan hyste, nämligen, att det icke kan vara riktigt, att icke skatteföremål, som nu t. ex. sockerbruken, hvilka på ett alldeles särskildt sätt ha nytta af vägnarna och slita dem i särskildt hög grad få betala mera i skatt; därvidlag borde enligt min uppfattning en beskattning efter *intresset* komma i fråga, så att de borde få utgöra högre skatt inom respektive samhällen. Men att använda detta som argument för att belysa, hur förhållandena böra vara de olika kommunerna emellan, är, enligt mitt förmenande, icke öfverensstämmande med logikens allmänna lagar.

Så vill jag beröra hvad min högt ärade vän på skånebänken, herr Hamilton uttalade.

Jag kunde tro, att talet om millionärerna i alla fall skulle på ett eller annat sätt komma in i herr Hamiltons anförande, och det var därför jag gjorde en sådan där replik *ante*. Emellertid vill jag här säga, att vi skola icke heller i detta afseende beröra förhållandena, sådana de kunna vara inom en kommun, utan vi skola *jämföra kommunerna sinsemellan*, ty i annat fall kompliceras hela denna fråga på ett sådant sätt, att hvarken herr Hamilton eller jag kunna hitta ut eller in. Jag ber då att få påpeka, att om vi jämföra de olika väghållningsdistrikten på landsbygden, så skola vi finna, att det faktiskt uppstått sådana *öfverskott* i en hel del vägkassor, att man näppeligen vet, hvad man skall göra med öfverskotten. Om jag ser efter, huru det ställer sig härmed i Svartlösa härad, så finnes det, att det öfverskott, som omförmäles i § 62 i väglagen år 1907, utgjorde icke mindre än 150,000 kronor, och vägkassornas behållning hade stigit från 236,000 kronor år 1906 till 277,000 kronor år 1907. Således skall herr Hamilton icke behandla hela landsbygden, som om den vore i *samma* nödställda läge. I det sammanhanget ber jag äfven att få erinra om, att Konungens befallningshafvande i Malmöhus och Kristianstads län hafva instämt i stadsförbundets skrifvelse. Man får icke generalisera på landsbygden på detta sätt i fråga om väghållningsbesväret.

Herr Hamilton kom i dag återigen fram med den där gamla tanken, som han kört med och med hvilken han för hvarje år lidit större och större nederlag i Riksdagen. Jag tror icke jag behöfver fästa herr statsrådets uppmärksamhet på att herr Ha-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Scar å
interpellation.
(Forts.)

milton verkligen har lidit nya nederlag för hvarje år i fråga om *statens öfvertagande af väghållningsbesväret*. Jag tror icke, att min ärade vän själf kan förneka detta eminenta faktum. Då herr Hamilton nu lika fullt förde fram den saken, ber jag att få säga, att man kan icke jämföra de *enskilda* vägarne på landet med städernas gator, *dels* emedan det endast är i särskilda undantagsfall som en dylik väg kommit till stånd utan tvång, *dels* emedan den aldrig är underkastad regelbunden syn, då däremot stadens gator äro underkastade de hårda och tvingande bestämmelser, som stadsplanelagen m. m. innehåller. De enskilda vägarne på landsbygden kunna med hänsyn till sitt ändamål i själfva verket icke motsvara gatorna i stadssamhällena. Man bör i stället betrakta saken så, att staden är ett gatuunderhållningsdistrikt för sig motsvarande vägdistriktet på landsbygden. Gatorna fylla samma ändamål för den allmänna trafiken. Då vill jag fråga herr Hamilton: om städernas gator fylla *samma* ändamål som de vägar, hvilka ingå i vägtungan på landsbygden, hvarför skall det då vara på det viset, att just städerna eller stadssamhällena skola betala dubbelt? Bör man icke snarare draga upp den analogien, att när man har socken som fattigvårdsdistrikt och det är fråga om samma ändamål, så bör icke en socken eller stad bidra dubbelt för samma ändamål genom att äfven ersätta andra fattigvårdsdistrikts pålagor.

Det är icke den vägen man skall gå, utan vill herr Hamilton ha större utjämning mellan millionärer och andra, så får han i sina sträfvanden härför ställa sig på den allmänna inkomst- och förmögenhetsbeskattningens grundval. Då kan han nå sina kära millionärer, och då skall jag vara villig att hjälpa honom allt hvad jag kan. Jag menar således, att man icke skall blanda in sådana spörsmål, som enligt mitt förmenande icke alls höra hit. Dessutom är att observera, att om man känner till förhållandena i små samhällen, kommer man vid närmare eftertanke snart till det resultatet, att här är en tunga, som vi alla böra hjälpas åt att underlätta.

Hvad innebär nu hela den fråga, herr statsrådet afvisat? Jo, att man i enskilda fall skulle kunna komma öfverens om att bryta ut municipalsamhällena ur väghållningsdistrikten, när detta icke vållar några som helst olägenheter. Det är den lilla, enkla reform, man vill ha, men den har herr statsrådet icke velat upptaga. Men att gifva ut 400,000 kronor af statsmedel till vägtungans lindrande, det anser man sig kunna göra. Frågan innebär vidare, att den i en del väghållningsdistrikt uppkommande extra vinst, som väghållningsdistrikten aldrig någonsin påräknat, och som uppstått därigenom att underhållet af allmän väg bekostas af öfverskottet i vissa vägkassar, icke längre skulle komma att utgå.

Jag tror nu, herr talman, att jag tämligen klart framlagt

denna sak, men jag förtviflar dock om möjligheten att kunna öfvertyga herr Hamilton.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr Igel: Herr talman, mina herrar! Herr Wallin talade om, att han hade i sin valkrets ett stort antal köpingar och municipalsamhällen, som enligt hans mening vore orättvist beskattade genom den nuvarande vägtungan. Jag ber då att få säga, att jag i min valkrets har en köping och därjämte ganska många bruk med en rätt talrik befolkning. Nu är det så, att många, som bo i köpingen och där få erlägga skatt till vägun- derhållet, äro i många fall ganska förmögna personer med bra nog stora inkomster, och de tåla säkert vid en sådan beskattning, men blefve det så, att köpingen skulle utbrytas ur väghållningsdistriktet, så att de, som icke bo i köpingen, finge bära hela tungan, då är det klart, att en stor del af denna kostnad skulle falla på dessa arbetare, som icke ha mer än sin arbetsförtjänst. De bo i brukens byggnader och de äro upptagna till skatt ända intill sista öret af den inkomst, som de kunna förtjäna för hvarje år. Dessa skola således, däriigenom att de förmögna och naturligtvis äfven de fattiga i köpingen blifva befriade från vägtungan, få en större börda att bära i detta afseende. Jag vill nu icke tala om jordbrukarna, som ha vägunderhållnings- skyldighet in natura och därtill ha ganska långa bygator att hålla i ordning. Det finnes ett åttondels hemman i min valkrets, som har icke mindre än 14 kilometer byväg att underhålla, och dessa 14 kilometer få de, som bo på hemmanet, underkasta sig att underhålla. Jag frågar: hvem har drygare börda att bära, den, som bor i köpingen, eller den, som bor i ett sådant hemman? Det finnes återigen andra, som hafva milen och halfmilen af väg att underhålla, och det finnes icke något hemman, som icke har ett ganska afsevärdt arbete med att underhålla sina bygator, och det är en kostnad, som de under alla omständigheter måste bära.

Nu talade visserligen herr Palmstierna om, att de, som bo i köpingar och municipalsamhällen, ha skyldighet att hålla sina gator i ett bättre skick, än hvad man fordrar af bönderna beträffande underhållet af bygatorna. Men det är också att märka, att när invånarna i ett municipalsamhälle sätta sin fot utom förstugubron, så befinna de sig också på banad väg, hvilket naturligtvis innebär en ofantligt stor förmån. Jag tror, att det sätt, hvarpå herrarna här från andra sidan söka drifva saken, icke är ägnadt att i afsevärd mån lätta bördan för dem, som behöfva det, och därför skall jag be att få förena mig med dem, som i dag tacka herr jordbruksministern för den hållning, han visat i denna fråga.

Herr Hamilton: Herr talman! Jag skall först erkänna, att herr Palmstierna hade rätt däri, att vissa väghållningsdistrikt

*Svar å
interpellation.*
(Forts.)

ha betydliga kassor. Detta beror på ett fel i nuvarande lag, som bestämmer, att utdebiteringen på inkomstfyrcar skall ske till minst samma belopp som naturaunderhållet belöper sig på jordbruksfyrcarna. Andra kammaren har åtskilliga gånger beslutat en ändring i denna lagstiftning, för att få rättelse härutinnan, men frågan har fallit på grund af Första kammarens motstånd.

Beträffande de vänliga ord, som min vän på stockholmsbänken, riktade mot mig, ber jag först i sak få framhålla, att de allmänna vägarna icke hafva samma uppgift som gatorna, utan äro dessa senare snarare att likna vid enskilda vägar eller byvägar inom vissa byar. Sistnämnda vägar underkastas syner och måste väl anses motsvara gatorna; den enda skillnaden är, att för skatteobjekt af samma värde då det gäller gatan, hela underhållet kan belöpa sig till ett område af blott några kvadratmeter, men vid enskilda vägar eller byvägar kan däremot det belöpa sig till åtskilliga kilometer, och där är således den dubbla beskattningen vida större än vid gatorna.

Jag skall slutligen be att till herr Palmstierna få frambara ett hjärtligt tack, för att han nu öfvergått till precis samma ståndpunkt, som jag haft i årat. Han sade nyss, att om jag ville lägga vägtungan på inkomst- och förmögenhetsskatten, så ville han för sin del vara med därom. Men det är ju detta, som varit målet för mina sträfvanden. Det är millionärerna, som drabbas af denna förmögenhets- och inkomstsskatt, som jag vill åt; det är sådana bolagsinkomster, som t. ex. härleda sig från Juckasjärvi eller millionärerna, som komma från våra skånska betslätter och som likväl äro beskattade i Stockholm, hvilka jag här åsyftar. Af dessa torde Stockholm icke ha någon annan beröring än att få draga skatter af väl aflönade tjänstemän och uppbära hyror af några lokaler. Men för öfrigt belastas staden för dessa millioner icke med ett öre vare sig för skolundervisningen, fattigvård eller underhåll af vägar.

Jag ber att få fastslå i protokollet, att jag får herr Palmstiernas understöd, när det gäller att lägga vägs-katten på inkomst och förmögenhet, och jag hoppas äfven, att regeringen må komma fram med ett förslag, som lägger denna skattebörd icke på de små, icke på skraddare eller skomakare eller skollärare ute på landsbygden, utan på millionärerna i våra storstäder.

Herr Källman: Blott ett par ord! I anledning af den siste ärade talarens anförande vill jag erinra om, att den fråga, som nu behandlas, icke är af något större intresse för Stockholm eller för alla de värdefulla skatteobjekt, som där finnas, utan äger sitt största intresse för fattigt folk, som flyttat från större städer ut till municipalsamhällena och där förskaffat sig ett eget hem, som i allmänhet endast till mycket liten del är betaldt. Det går således icke att behandla frågan, såsom om det skulle på något

sätt gälla Stockholm eller någon annan skattekraftig stad, utan det är, som sagdt, en fråga, hvilken har sin största betydelse för en mängd fattigt folk.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Nu är det så i våra trakter, att under det man i municipal-samhällen och köpingar väger hvarje tiokrona, som man skall använda till gatuarbeten och knappast vet, hur man skall kunna få de mest primitiva anordningar för gatutrafik, så måste man samtidigt för ett medelstort förstadssamhälle utgöra ända till 5-, 6-, 7,000 kronor i vägskatt, och det under sådana förhållanden, att vägstyrelsen icke vet, hvar den skall göra af penningarna. Under sådana förhållanden måste hvar och en förstå, att frågan är af synnerligen stor betydelse för de små, fattiga dubbelbeskattade samhällena. Jag ber också uttryckligen att få erinra om, att i dessa små samhällen äro *tomterna och husen uppskattade så högt*, att det icke tål någon jämförelse med förhållandena sådana de i allmänhet äro på landsbygden. Detta är väl ett faktum, som hvar och en bör taga hänsyn till.

Men denna frågas behandling visar också på något annat. Jag har mycket intresserat mig för en skatteutjämning och trott, att Kungl. Maj:ts förslag i det afseendet måhända skulle under ganska stor enighet blifva bifallet, men då man finner i alla fall, att landsortens representanter i allmänhet icke vilja tillmötesgå rättvisans kraf, när det gäller de oftast fattiga köpingarna och municipalsamhällena, där hvarje värdeföremål är högt taxerad, så kan det verkligen ifrågasättas, om representanterna från sådana orter kunna vara så synnerligen benägna att gå med på bidrag till kommuner, där fastighetsvärdena äro synnerligen låga, och där värdeföremålen öfverhufvud taget äro mycket lågt taxerade.

Herr Palmstierna: Det gjordes några försök till bravorop efter herr Hamiltons sista anförande. Jag undrar, om de ärade medlemmar, som på detta sätt instämde i hans anförande, hade riktigt klart för sig hvad han afsåg. Enligt min mening var hans anförande icke riktigt tydligt utformadt, men det kunde icke heller gärna vara det, ty det föreföll nästan, som om den ärade talarens tankegång var något oklar.

Hvad är det här frågan om? Det måste klargöras, när herr Hamilton söker så där utan vidare fånga ett instämmande från mig. Jo, frågan gäller först och främst *vilka* ändamål, som äro af den beskaffenhet, att kostnaderna därför böra bestridas af *staten*, och hvilka som äro af den beskaffenhet, att de böra bestridas af *kommunen*. Detta är det *första* vi måste afgöra. Och komma vi till det resultatet, att utgifterna för ett visst ändamål böra bestridas af staten, nåväl, *då* skola vi anordna beskattningen på sådant sätt, att vi nå millionärerna, herr Hamilton. Men förrän vi löst det *första* spörsmålet som i förevarande fall gäller, huru-

Svar å interpellation. vida staten skall öfvertaga detta väghållningsbesvär, kunna vi icke komma öfver till det *andra* spörsmålet.

(Forts.)

Hvad jag kan instämna med herr Hamilton i, det är det, att vår *beskattning* icke har den progressivitet, som enligt mitt förmenande är nödvändig för att införa större rättvisa i samhället, något som för öfrigt icke kan *helt* vinnas på beskattningens väg.

Således, herr Hamilton, vi skola först stanna vid *det* vägskalet, där det är frågan, huruvida *staten* eller *kommunen* skall bestrida en viss verksamhet, och *sedermåra* kanske vi kunna följas åt på samma vägar. Jag konstaterar emellertid, att kammaren hittills afslagit herr Hamiltons framställningar i syfte att öfverflytta väghållningsbesväret på staten, och därför kunna vi kanske, herr Hamilton, afstå från vidare diskussion. Blott det skulle jag vilja ytterligare nämna, att städernas omkostnader för deras gator äro minst en och en half gång och troligen en och två tredjedels gång så stora som hela väghållningsskyldigheten på landsbygden. Skall man således kvitta, herr Hamilton, så är frågan, hvem som vinner eller förlorar.

Herr Bengtsson i Norup: Det är icke alls förvånande att interpellanten fick det svar han erhöil af herr jordbruksministern. Särskildt vill jag understryka hvad som sades, att det icke är brådare för köpingar och municipalsamhällen att få sina anspråk tillfredsställda än hvad det är för den fattiga landsbygden.

Den ärade interpellanten säger, att svårigheterna varit synnerligen stora i vissa samhällen, så att man där måst anlita sjömän att biträda med gatornas iordningsställande och att man nödgas anordna basarer för samma ändamål. Ja, det är verkliga saker, som vi icke kunna hålla oss med på landet. Vi ha hvarken sjömän som stå till tjänst eller möjlighet att anordna basarer för att få våra vägar underhållna, utan detta få de fattiga bönderna själfva bestrida. Utom det att de själfva få hålla sina utfartsvägar måste de dessutom bidraga till de allmänna vägarnas underhåll. Det är nästan ägnadt att förvåna, att den ärade interpellanten någonsin kommit fram med sin interpellation, då man vet, att denna stora fråga i sin helhet ligger under utredning, och det skulle vara mycket oförståndigt att nu utbryta den del af frågan, som rör köpingar och municipalsamhällen.

Jag vill därför icke blott betyga min tacksamhet för herr jordbruksministerns svar, utan äfven alldeles särskildt uttrycka min glädje öfver hvad han hade att säga med afseende på interpellantens framställning.

Herr Wallin: Blott ett ord till herr Igel. Det gläder mig, att han så varmt intresserar sig för bruksarbetarnes ställning, men jag skulle känt mig mera öfvertygad af resonemanget, om det kommit från någon af de representanter för bruksarbetare,

som finnas här i kammaren. Jag har anledning förmoda, att dessa arbetare icke anse lagstiftningen böra gå i den riktningen, att för att en eller annan förmögen man i eu köping eller ett municipalsamhälle skall träffas af beskattningen, deras klasskamrater inom dessa samhällen skola åläggas dubbel beskattning.

Till herr Bengtsson i Norup vill jag blott säga, att om man skulle göra en verklig utredning, huru skatterna drabba, så skulle alldeles säkert denna utredning gifva vid handen, att bönderna äro tungt och hårdt beskattade, men att ännu tyngre och hårdare beskattade äro industriarbetarne.

Herr Hamilton: Jag skulle icke begärt ordet, om jag icke märkt, att herr Palmstierna ville komma ifrån sitt första löfte. Han påstår, att jag hade tänkt oklart och talat lika oklart. Jag förmodar, att han tänkte klart, men sökte genom sin klarhet i tanken och oklarhet i dess utsägende komma ifrån hvad han lofvat. Han påstår nämligen, att vi först skola komma öfverens om hvilka skatter, som böra läggas på kommunerna och hvilka som skola läggas på staten. Då vill han antagligen lägga de flesta på kommunerna och därigenom göra skatterna så mycket lindrigare för de kommuner, där miljonärerna samlas. Det har ju visat sig, att åtskilliga miljonärer bosatt sig i någon liten kommun, tydligen i afsikt att komma ifrån den högre skatten, och att de därigenom också lyckats få hela sin kommunalskatt nedsatt till kr. 1: 50 pr bevillningskrona. Läger man så de flesta skatterna på kommunerna, så får den progressiva beskattningen ju icke så stor betydelse. Nej, herr Palmstierna, vi måste lägga hufvudparten af de skatter, som utgå för statsändamål, på staten och taga ut dem på progressiv väg i form af inkomst- och förmögenhetsskatt.

Den siste aktade talaren framhöll, att skatten var mycket dryg för industriarbetarne, och det har väl heller ingen bestridt. Men meningen är icke att lägga på industriarbetarne större skatter, utan det är meningen att aflyfta dem från de industriarbetare, som bo på vår landsbygd och där få betala dryg vägs katt, samt lägga dem på mera bärkraftiga axlar.

Herr Igel: Herr Wallin sade, att det var underligt, att jag gjorde mig till tolk för bruksarbetarne, ty menade han, de hade icke någon representant i mig. Men det är dock så, att jag representerar äfven bruksarbetarne inom mitt valdistrikt och jag är medveten om att jag representerar dem lika mycket som jag representerar köpingsborna. Därför vill jag äfven säga ett ord till dessa bruksarbetares förmån. Det är dock onekligt, att dessa arbetare, som bo på landet och där erlægga inkomstskatt, få bära en ganska tung börda. Det är ju så, att hvem som helst kan påyrka, att en bygdevägg skall indelas till allmänt underhåll, och

Scar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

när så skett, måste ju äfven dessa industriarbetare delta i underhållet, hvilket ju ställer sig särdeles dyrt för dem.

Den ärade talaren från Sundbyberg menade tro på, att landtmännen icke ville vara med om att skipa rättvisa åt köpingsborna i denna del. Jo, det är just det vi vilja göra. Vi vilja skipa så sträng rättvisa, att vi mena, att dessa ingalunda böra komma undan en börda, som de rättvisligen böra bära, och låta sina fattiga kamrater, som arbeta i industri eller bruksrörelse ute på landsbygden, bära denna börda i deras ställe. Att vältra bördan af den ena och på den andra räkna vi icke för rättvist, utan vi anse det rättvist, att alla skola bära den gemensamma bördan.

Sedan blott en sak till. Den ärade talaren ordade om hur små inkomster industriarbetarne hade. Ja, mina herrar, varen så goda och räkna efter, hvilken inkomst de mindre jordbrukarne ha, och jämfören deras inkomst med deras, som bo i köpingar, så skolen i snart bli öfvertygade om att det icke finnes någon, som har så små inkomster som den fattige jordbrukaren ute på landsbygden. Halfva värdet af hans egendom hänger kanske på en spik i banken, men han är dock skyldig att utgöra vägunderhåll in natura, och sker icke det riktigt, så får han plikta till på köpet. Dessa jordbrukares lott är ganska tung, och skall man nu vältra än mer på dem, kan jag icke se annat, än att detta ytterligare kommer att medverka därtill, att folket drager sig från landsbygden in till städerna och municipalsamhällena, där de finna, att de kunna komma ifrån dylika onera, om de morska upp sig litet grand.

På grund af dessa mina åsikter i saken kan jag icke ansluta mig till de ärade herrar, som här gång efter annan plädera för att arbetarne i dessa samhällen skulle blifva befriade från denna beskattning.

§ 5.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Majt:s å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid:
till bankoutskottet propositionerna:

angående pension å allmänna indragningsstaten åt förreschaktmästaren vid statens järnvägsbyggnader August Andersson; och

angående pension till en förman och åtskilliga arbetare vid statens järnvägar;

till statsutskottet propositionerna:

angående understöd af telegrafmedel åt änkan Johanna Charlotta Larsson, född Löfgren;

angående ändring i aflöningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar;

angående anställande af extra läkare vid Sätters och Västerviks hospital och hospitalsläkare vid Stockholms hospital; och angående anslag för år 1913 till fortsättande af utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna m. m.;

till bankoutskottet propositionen med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehafvares rätt till pension; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

med förslag till lag om skogsaccis och om virkestaxering;

angående rätt för Kungl. Maj:t att för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark äfvensom till inlösen af ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarne disponera domänfondens kontanta tillgångar;

angående upplåtelse af kronan tillhörande jordägarandelar i grufvor;

angående upplåtelse af rätt till bearbetande af icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

angående afstående eller upplåtelse i vissa fall af mark från kronoegendomar;

angående upplåtande af en lägenhet från förra mönsterskrifvarbostället Björsäter nr 4 Skattegården i Skaraborgs län; och med förslag till förordning om skogsvårdsafgift.

§ 6.

Vidare föredrogos hvar efter annan de på kammareus bord liggande motionerna; och remitterades därvid

herr *Lithanders* motion, nr 304, till särskilda utskottet nr 2;

herr *Vennerstens* motion, nr 305, och herr *Åkermans* motion, nr 306, till särskilda utskottet nr 1;

herr *Brantings m. fl.* motion, nr 307, till konstitutionsutskottet; samt

herr *Martins* motion, nr 308, till jordbruksutskottet.

§ 7.

Konstitutionsutskottets härpå föredragna utlåtande, nr 16, blef på begäran ånyo bordlagdt.

§ 8.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial, nr 49, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel.

Punkten I.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Punkten II.

Lades till handlingarna.

Ang. kamrarnas skiljaktiga beslut rörande en inom Första kammaren väckt motion.

Ang. kamrarnas skiljaktliga beslut rörande en inom Första kammaren väckt motion.

Punkten III, angående kamrarnas skiljaktiga beslut rörande en inom Första kammaren af herr Dahl väckt motion.

Efter föredragning af punkten yttrade:

(Forts.)

Herr Nilson i Örebro: Då jag på grund af arbete inom annat utskott varit förhindrad att deltaga i granskningen af statsutskottets föreliggande memorial, har jag ansett det vara min plikt att, innan detta memorial nu lägges till handlingarna, uttala min mening om den affattning, som det har fått i den nu föredragna punkten.

Innebörden af själfva sakfrågan framgår af memorialet. Det är fråga om den olika ställning, som kamrarna intagit till en af herr Dahl inom Första kammaren väckt motion. Statsutskottet hemställde i sitt öfver motionen afgifna utlåtande, att herr Dahls förenämnda motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Med den affattning, som klämman sålunda fått i utskottets utlåtande, voro emellertid några af statsutskottets ledamöter icke tillfreds, utan de hemställde i en vid utskottets utlåtande fogad reservation, att herr Dahls motion måtte afslås. Den olika betydelse, som ligger i de sålunda affattade olika klämmarna, framgår af den motivering, som ligger bakom dessa klämmar, men jag skall icke ingå på själfva den reella innebörden af de olika meningarna.

Nu har emellertid statsutskottet i föreliggande memorial tillåtit sig en tolkning af Andra kammarens beslut, som jag icke finner vara präglad af full lojalitet gentemot denna kammare. Jag vill visst icke påstå, att denna tolkning på något sätt skett med afsikt, utan förutsätter, att den skett helt oafsiktligt. Det oaktadt kan jag icke underlåta att fästa kammarens uppmärksamhet på, hur statsutskottet tolkar Andra kammarens beslut. Statsutskottet säger nämligen här: »Då kamrarnas beslut sammanstämmande innefatta afslag å motionen, har frågan för denna riksdag förfallit, hvilket utskottet härmed skolat för Riksdagen anmäla.» Hvad var det då, frågar jag, för beslut Första kammaren fattade? Jo, Första kammaren fattade det beslutet, att motionen skulle afslås. Denna kammare åter beslöt, att motionen icke skulle till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Detta Andra kammarens beslut tolkar emellertid statsutskottet här såsom innebärande afslag på motionen, d. v. s. realiter samma beslut, som Första kammaren har fattat. Då den motivering, som ligger bakom Andra kammarens beslut, innebär en helt annan tankegång än den, som ligger i afslag på en motion, har jag för min del ansett, att utskottets hemställan bort få en något annan affattning. Den affattning jag för min del anser, att utskottet bort gifva detta sitt memorial, skulle vara följande: »Då kamrarnas olika beslut icke kunnat sammanjämkas, och frågan icke är af beskaffenhet att kunna afgöras genom gemensam votering,

har frågan för denna riksdag förfallit, hvilket utskottet härmed skolat för Riksdagen anmäla.»

Jag har, herr talman, velat göra detta uttalande till kammarens protokoll, innan detta memorial lägges till handlingarna.

Häruti instämde herrar *Rydén, Branting, Röing* och *Molin* i Dombäcksmark.

*Ang.
kamrarnas
skiljaktiga be-
slut rörande
en inom
Första kam-
maren väckt
motion.*

(Forts.)

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt lägga punkten till handlingarna.

§ 9.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden och memorial nr 50—52, lagutskottets utlåtanden nr 41—44, Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9 samt Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 9.

§ 10.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Herr Lindhagen, som anförde: Herr talman! Genom beslut af 1912 års Riksdag har för kvinnliga biträdens anställning på ordinarie stat hos vissa ämbetsverk och myndigheter fastställts bland annat följande villkor:

a) att gift kvinna må till biträdestjänst befordras allenast efter af Kungl. Maj:t på framställning i hvarje särskildt fall lämnadt medgifvande;

b) att, där kvinnlig innehafvare af biträdestjänst ingår äkten- skap, hon icke skall vara skyldig att af sådan anledning afgå från tjänsten, därest icke vederbörande öfverordnade myndighet med hänsyn till tjänstens behöriga upprätthållande finner det nödigt.

Inom kommunikationsverken gälla emellertid fortfarande helt andra bestämmelser. I instruktionerna för järnvägsstyrelsen med underlydande distriktsförvaltningar den 31 december 1907 § 77, generalpoststyrelsen den 31 december 1909 § 38 och telegrafstyrelsen den 11 oktober 1907 § 30 stadgas nämligen: »Träder kvinna, som innehar tjänst å ordinarie stat, i gifte, skall hon anses hafva frånträdt befattningen, styrelsen dock obetaget att, där sådant anses lämpligt, bibehålla henne i extra tjänst.» I instruktionen för poststyrelsen är dessutom uttryckligen föreskrifvet, att endast myndig kvinna, hvilken är ogift eller änka, kan antagas till befattning vid verket.

Dessa bestämmelser äro vida strängare, än de vid denna riksdag antagna föreskrifter. De äro också orättvisa därutinnan,

Interpellation. att gift kvinna, som varaktigt arbetar i extra tjänst, har samma myckenhet arbete, som hon haft i sin ordinarie anställning men erhåller därför vida sämre förmåner i alla afseenden.

Därtill kommer, att denna föreskrift för kommunikationsverken tillämpas godtyckligt och på olika sätt.

Sälunda går det nu till så i järnvägsstyrelsen, att kvinnlig befattningshafvare, som gifter sig, anses utan vidare därmed ha frånträdtt sin befattning och ansökan att få kvarstå i extra tjänst afslås, ibland alldeles, ibland beviljas den för någon kortare tid. I en af Per Kjellin undertecknad skrifvelse den 30 november 1911, ställd till samtliga byrådirektörer och kontorsföreståndare heter det dessutom bl. a.:

»Beviljande af afsked åt kvinnliga tjänstehafvare på grund af äktenskaps ingående bör hädanefter icke förekomma. Ansökan om afsked af förenämnda anledning eller anmälan om giftermåls ingående bör företagas till behandling först sedan äktenskapet ingåtts. Dylig ansökan eller anmälan föranleder då icke till annan åtgärd än att det antecknas i protokollet att tjänstehafvaren i fråga jämlikt § 77 mom. 6 i instruktionen frånträdtt sin befattning fr. o. m. dagen efter äktenskapets ingående samt föreskrift lämnas i tveksamma fall rörande vederbörandes aflöning intill nämnda dag.»

Poststyrelsen åter lär åtminstone i regel medgifva kvinnlig befattningshafvare att kvarstå i extra tjänst, dock fordras därtill numera att hafva årligen tjänstgjort minst 30 dagar och att årligen göra förnyad ansökan därom.

Uti telegrafverket åter lär sedan gammalt den praxis följts, att för kvinnlig befattningshafvares kvarstående i tjänst vid giftermål bör den äkta mannen vara telegraftjänsteman. Förr lär detta motiverats med risken i annat fall för telegrafhemlighetens bevarande, ehuru väl samma risk synes kunna föreligga, när manlig tjänsteman gifter sig utom verket. Numera lär en sådan ordning utan närmare motivering vara en oskrifven lag, som alla fogat sig efter.

Det synes vara uppenbart, att en dylig ordning eller, rättare sagdt, oordning i fråga om de kvinnliga befattningshafvarnes i kommunikationsverkens rätt att kvarstå i tjänsten vid giftermål bör upphöra. De böra såsom regel få stå kvar såsom ordinarie, när de önska det och sköta sin tjänst, men på samma gång bibehållas vid rätten att öfvergå till extra tjänst, när de föredraga detta. Och då under det nuvarande tillståndet mången kvinnas rätt och bästa äfventyras för hvarje år som går, vågar jag hemställa om kammarens tillstånd att få till herr civilministern framställa följande spörsmål:

»Kan det emotses, att nu gällande föreskrift om skyldighet för kvinnlig befattningshafvare vid järnvägarne, post och telegraf att i händelse af giftermål frånträda sin befattning äfvensom den

godtyckliga tillämpningen af densamma skola inom den närmaste tiden utbytas mot ett tidsenligare stadgande samt mot garantier för en enhetlig och rättvis praxis, i den mån en viss pröfningsrätt fortfarande medgifves vederbörande styrelse? *Interpellation.* (Forts.)

Ifrågavarande anhöllan bordlades.

§ 11.

Anmälades och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 48, i anledning af Riksdagens år 1911 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1910; och

nr 77, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af beskickningshus i Berlin;

från konstitutionsutskottet:

nr 76, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 § 1 punkten i lagen om val till Riksdagen; samt

från bankoutskottet:

nr 79, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afskrifning af viss del utaf domkapitlets i Skara skuld till riksgäldskontoret.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Till bordläggning anmälades Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning af herrar G. Kronlunds och A. Karlsons i Västtomten motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande möjligheterna för en inhemsk tillverkning af mineralolja och svafvel m. m.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Rydén</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 29 april,
» <i>Olsson</i> i Broberg	» 6 » » » 27 »
» <i>Lundström</i> i Göteborg	» 3 » » » 27 april,
» <i>Sjöberg</i> i Säfsjö	» den 27 april,
» <i>Eriksson</i> i Grängesberg	» » 27 »

herr *Åkerlund* under 3 dagar fr. o. m. den 27 april,
» *Andersson* i Altofta » 4 » » 1 maj,
» *Henricson* i Karlslund » 4 » » 27 april,
» *Andersson* i Fallsberg » den 27 april och
» *Ivarsson* » 3 dagar fr. o. m. den 29 april.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4.51 e. m.

In fidem
Per Cronwall.